

18 Ελληνογαλλικό γλωσσάρι όρων από Συγκρίσιμο Σώμα Κειμένων της Δημόσιας Διοίκησης

Αγγελική Χριστοπούλου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα ανακοίνωση περιγράφει τη σύνταξη ενός δίγλωσσου γλωσσαρίου πολυλεκτικών σύμπλοκων όρων της Δημόσιας Διοίκησης, στην ελληνική και γαλλική γλώσσα, με βάση δίγλωσσο, συγχρονικό και συγκρίσιμο Σώμα Κειμένων από έγγραφα της Δημόσιας Διοίκησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Καθοδηγούμενης από τα Σώματα Κειμένων Γλωσσολογίας. Περιγράφεται ένα μοντέλο αναγνώρισης πολυλεκτικών σύμπλοκων όρων, ταξινόμησης, σημασιολογικής ανάλυσης και αναζήτησης μεταφραστικής και πραγματολογικής ισοδυναμίας αυτών με βάση τη Θεωρία της Κειμενοορολογίας. Για την ανάλυση των κειμενικών δεδομένων χρησιμοποιείται το λογισμικό Sketch Engine. Η προσέγγιση αυτή συμβάλλει στη λεξικογραφία και τη μεταφραστική πρακτική, καθώς η έννοια της ισοδυναμίας διευρύνεται ώστε να περιλαμβάνει τη ρητορική λειτουργία των όρων, το καταστασιακό περιβάλλον και το επίπεδο χρήσης. Τονίζεται η σημασία της ορολογικής συνέπειας για την αποφυγή σημασιολογικών ασαφειών σε κανονιστικά κείμενα και τη βελτίωση της μεταφραστικής ακρίβειας.

The Greek-French Glossary of Terms from a Comparable Corpus of Public Administration Texts

Angeliki Christopoulou

ABSTRACT

This paper describes the compilation of a bilingual glossary of multi-word complex terms from Public Administration, in Greek and French, based on a bilingual, synchronous, and comparable Corpus of Public Administration documents, according to the methodology of Corpus-Driven Linguistics. It outlines a model for recognition, classification, semantic analysis, and search for translational and pragmatic equivalence of these multi-word complex terms, based on Textual Terminology Theory. The Sketch Engine software is used for the analysis of textual data. This approach contributes to lexicography and translation practice, as the concept of equivalence is expanded to include the rhetorical function of terms, the context of situation, and the register. The importance of terminological consistency is emphasized to avoid semantic ambiguities in normative texts and to improve translational accuracy.

0 Εισαγωγή

Η παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζει τη μεθοδολογία σύνταξης γλωσσαρίου όρων της Δημόσιας Διοίκησης (ΔΔ) στην ελληνική και τη γαλλική γλώσσα, το οποίο αποτέλεσε ένα από τα αποτελέσματα έρευνας σε πρωτότυπο Σώμα Κειμένων (ΣΚ) αποτελούμενο από διοικητικά έγγραφα στο πεδίο της Απασχόλησης και της Οικονομίας. Η μελέτη, στο σύνολό της, εστίασε στην εξέταση της ειδικής γλώσσας και της ορολογίας των εγγράφων της ΔΔ στην Ελλάδα και τη Γαλλία, τη χρονική περίοδο 2010-2018, περίοδο ισχύος του «δικαίου της ανάγκης»¹.

Στόχος της μελέτης ήταν α) η διερεύνηση του τρόπου σχηματισμού των διλεκτικών και τριλεκτικών όρων (πολυλεκτικών σύμπλοκων όρων) που εμφανίζονται στα διοικητικά έγγραφα στην Ελλάδα και τη Γαλλία, τη δεδομένη χρονική περίοδο και στους συγκεκριμένους θεματικούς τομείς, β) ο εντοπισμός της ορολογίας στα διοικητικά έγγραφα, γ) η διερεύνηση της ορολογικής συνέπειας και/ή γλωσσικής ποικιλίας στη γλώσσα της ΔΔ σε συνδυασμό με την αποτύπωση των πραγματολογικών συνθηκών, δηλαδή τη μεταφραστική ισοδυναμία στο συγκεκριμένο επίπεδο χρήσης (register). Η μελέτη εκπονήθηκε στο πλαίσιο διδακτορικής διατριβής και το δίγλωσσο γλωσσάριο, που περιγράφεται, προέκυψε ως ένα από τα αποτελέσματα της έρευνας.

Στην ενότητα 1 γίνεται αναφορά στα λεξικά και τα γλωσσάρια που εμπεριέχουν όρους της ΔΔ, στην Ελλάδα και τη Γαλλία. Στην ενότητα 2 επεξηγείται, εν συντομία, το θεωρητικό υπόβαθρο, στο οποίο στηρίζεται η μελέτη. Στην ενότητα 3 περιγράφεται η πηγή άντλησης των όρων-κόμβων (ΟΚ), από την επαύξηση των οποίων προέρχονται οι πολυλεκτικοί σύμπλοκοι όροι (ΠΣΟ). Στην ενότητα 4 επεξηγείται η εφαρμογή του μοντέλου ανάλυσης από την αντιπαραβολική εξέταση των ζευγών των ΟΚ και παρατίθενται –ως υπόδειγμα μεθοδολογίας– οι συνάψεις και οι μεταφραστικές ισοδυναμίες που σχηματίζουν οι ΟΚ από τα συγκρίσιμα ΣΚ *επίδομα/allocation* και *έσοδο/revenu & recette*, καθώς και ο τρόπος αναζήτησης της ισοδυναμίας σε σημασιολογικό και πραγματολογικό επίπεδο. Στην ενότητα 5 αναφέρονται τα πεδία αξιοποίησης της ορολογικής πληροφορίας και η προοπτική της έρευνας.

1 Γλωσσάρια και Λεξικά για τη Δημόσια Διοίκηση

Στο πλαίσιο της προαναφερόμενης μελέτης έγινε έρευνα για τα γλωσσάρια και τα λεξικά που

¹ Το δικαίο της ανάγκης ορίζει την επιβίωση του κράτους ως την υπέρτατη νομική αρχή. Η ρήση αυτή απηχεί τη ρωμαϊκή νομική αρχή «*Salus rei publicae suprema lex esto*» (Πρβλ. Χριστοπούλου, 2024, σ. 19).

διατίθενται στα στελέχη της ΔΔ για την επιτέλεση της λειτουργίας της. Όπως ισχύει για κάθε Γλώσσα για Ειδικούς Σκοπούς και την ορολογία ενός επιστημονικού, επαγγελματικού ή τεχνικού τομέα, η χρήση των λεξικών και γλωσσαρίων είναι χρήσιμο εργαλείο για τη διασφάλιση της σαφήνειας, της ποιότητας και της ακρίβειας στην επικοινωνία.

1.1 Γλωσσάρια και Λεξικά στην Ελλάδα

Από την αναζήτηση τέτοιου είδους τεκμηρίων στην ελληνική γλώσσα προέκυψαν τα εξής ευρήματα (Πρβλ. Χριστοπούλου, 2024, σσ. 101-103):

α) Η πρώτη προσπάθεια για την καταγραφή της ειδικής γλώσσας της ελληνικής ΔΔ πραγματοποιήθηκε το 2011, όταν η Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης εξέδωσε τον Οδηγό με τίτλο *Συνομογραφίες Υπηρεσιών Υπουργείων* (ΣΥΝ11). Πρόκειται για έναν Οδηγό 161 σελίδων, στον οποίο καταχωρίστηκαν, με αλφαβητική ταξινόμηση ανά υπουργείο, ακρωνύμια και συνομομορφές που εντοπίζονται στα διοικητικά έγγραφα. Στον Οδηγό δεν γίνεται ρητή αναφορά στο κοινό στο οποίο αυτός απευθύνεται. Σε κάθε περίπτωση συνιστά χρήσιμο εργαλείο τόσο για τα στελέχη της ΔΔ όσο και για τους πολίτες και συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση της ορολογίας των διοικητικών εγγράφων.

β) Όσον αφορά πολύγλωσση ορολογική εργασία εντοπίστηκαν δύο λεξικά, τα οποία αμφότερα εκπονήθηκαν από τη Διεύθυνση Κωδικοποίησης Νομικών Πληροφοριών της Γενικής Διεύθυνσης Διοικητικής Οργάνωσης και Διαδικασιών του Υπουργείου Εσωτερικών και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης:

- Το *Ελληνογερμανικό και Γερμανοελληνικό Λεξικό ορολογίας του δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου* (ΔΙΓ13), εκτυπωμένο το 2013 από το Εθνικό Τυπογραφείο, αποτελεί δίγλωσσο ορολόγιο με 235 όρους του δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου (σε 55 σελίδες) και προβάλλει μεταφραστικά ισοδύναμα, χωρίς επιπλέον ερμηνευτικές ή εννοιολογικές πληροφορίες. Η ταξινόμηση γίνεται αλφαβητικά σε καθεμία από τις δύο γλώσσες.

- Το *Πεντάγλωσσο Λεξικό Ορολογίας του δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου* (ΠΕΝ14), το οποίο εκδόθηκε έναν χρόνο αργότερα, από το Εθνικό Τυπογραφείο, περιλαμβάνει 163 όρους στην ελληνική, γαλλική, αγγλική, ιταλική και γερμανική γλώσσα (σε 95 σελίδες) και οι όροι παρατίθενται αλφαβητικά, με τους ισοδύναμους τους σε στήλες στις άλλες γλώσσες. Ούτε σε αυτό το γλωσσάρι βρίσκει ο αναγνώστης/χρήστης πρόσθετες αλλά χρήσιμες και κρίσιμες πληροφορίες σχετικά με τη σημασία των όρων ή τη χρήση τους. Στις τελευταίες σελίδες του λεξικού γίνεται αναφορά σε προγενέστερες εκδόσεις από την ίδια Διεύθυνση, που αφορούν τη σύνταξη λεξικών ορολογίας και τη συλλογή διοικητικής νομοθεσίας.

γ) Ιδιαίτερα σημαντική ηλεκτρονική δημοσίευση αποτελεί το *Ευρετήριο Όρων του ΕΣΠΑ* που

εκπόνησε η Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης των αναπτυξιακών προγραμμάτων (ΜΟΔ Α.Ε.) για να καλύψει την ειδική γλώσσα στα διοικητικά έγγραφα της 4^{ης} (2007-2013), 5^{ης} (2014-2020) και 6^{ης} προγραμματικής περιόδου (2021-2027) και είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο του ΕΣΠΑ (<https://www.espa.gr/el/Pages/Dictionary.aspx>). Στην πρόσφατη έκδοσή² του έχουν καταχωριστεί 686 ελληνικοί όροι –και οι ορισμοί αυτών– που εμφανίζονται στα κείμενα των θεσμών, των μηχανισμών και των αναπτυξιακών προγραμμάτων της ΕΕ. Οι όροι διακρίνονται σε α) τεχνικούς όρους, για τους οποίους παρατίθενται πληροφορίες για το θεσμικό πλαίσιο, στο οποίο χρησιμοποιούνται, π.χ. *δημοσιονομική εγγύηση*, β) νέες έννοιες που αντιστοιχούν σε νέες πολιτικές και/ή στρατηγικές της ΕΕ, π.χ., *γαλάζια οικονομία*, και γ) ονομασμένες οντότητες, π.χ., *Διαχειριστική Αρχή*.

1.2 Γλωσσάρια και Λεξικά στη Γαλλία

Η μελέτη συνέχισε με την αναζήτηση των γλωσσαρίων και των λεξικών που κυκλοφόρησαν από τις γαλλικές δημόσιες υπηρεσίες:

α) Το 1972 οι εκδόσεις Hachette, υπό την εποπτεία του Διεθνούς Συμβουλίου για τη Γαλλική Γλώσσα (Conseil international de la langue française–CLIF) και της Υπηρεσίας Πολιτιστικής και Τεχνικής Συνεργασίας (Agence de coopération culturelle et technique) κυκλοφόρησε το *Vocabulaire de l'Administration* –ένα Λεξικό της Διοίκησης– με περιεχόμενο την αποτύπωση των διοικητικών ιδιαιτεροτήτων των γαλλόφωνων χωρών και απευθυνόμενο τόσο στα στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης όσο και στους συναλλασσόμενους με αυτήν πολίτες.

β) Το 2002, η *Επιτροπή Συντονισμού για την Απλοποίηση της Γλώσσας της Διοίκησης* (Comité d' Orientation pour la Simplification du Langage Administratif – COSLA) εξέδωσε το *Lexique administratif*, λεξικό διοικητικών όρων με σκοπό τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών. Το λεξικό περιλαμβάνει 2.000 όρους, οι οποίοι είτε ανήκουν στην ειδική γλώσσα, είτε συνιστούν συνάψεις λέξεων του γενικού λεξιλογίου με ειδική σημασία μέσα στα κείμενα της ΔΔ (Le Fur, Freund, Sourdot, Geitner & Escoffier, 2002, σ. 4).

γ) Στο πλαίσιο της εποπτείας της χρήσης της γλώσσας από τη ΔΔ η Γαλλία εφαρμόζει παγιωμένη και σταθερή γλωσσική πολιτική, διατυπωμένη και περιγεγραμμένη σε συνεκτικό θεσμικό πλαίσιο (Χριστοπούλου, 2024, σ. 103). Αποτέλεσμα της γλωσσικής πολιτικής είναι όχι μόνο η πλούσια παραγωγή λεξικών προορισμένων προς χρήση από όλες τις βαθμίδες

² Σ.Σ.: Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, την περίοδο σύνταξης του παρόντος.

της ΔΔ, αλλά και η απαρέγκλιτη χρήση των λεξικών και γλωσσαρίων που εκπονούνται και δημοσιεύονται από τις αρμόδιες τομεακές επιτροπές των υπουργείων. Σημειώνεται, εμφατικά, ότι τα στελέχη της ΔΔ είναι επιφορτισμένα και συνυπεύθυνα για την ορθή και ακριβή χρήση της γαλλικής γλώσσας ως ακόμη ένα μέσο για την ενίσχυση της σχέσης εμπιστοσύνης με τους πολίτες.

2 Θεωρητικό υπόβαθρο

Η Γλωσσολογία των Σωμάτων Κειμένων (ΓΣΚ) ενίσχυσε τη θεώρηση ότι η σημασία των λέξεων αναδύεται μέσα σε συγκεκριμένο καταστασιακό πλαίσιο και προκύπτει από τη συσχέτιση των λέξεων με άλλες λέξεις. Η σημασία γίνεται αντιληπτή ως λειτουργία εντός πλαισίου. Η θεώρηση αυτή διατυπώθηκε και αναπτύχθηκε από τον Firth ως *περικειμενική θεωρία του νοήματος* (contextual theory of meaning). Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, το νόημα δεν ανήκει στις μεμονωμένες λέξεις, αλλά προκύπτει από τη συσχέτιση αυτών με άλλες λέξεις εντός ενός κοινώς καθορισμένου καταστασιακού πλαισίου. Οι επιγενέστεροι μελετητές (Sampson, 1980· Eggins, 1994· Halliday & Hasan, 1989· Halliday, Teubert, Yallop & Cermakova, 2004· Gledhill, 2011· Halliday & Matthiessen, 2014) συνέβαλαν, καθοριστικά, στη διαμόρφωση της Συστημικής Λειτουργικής Γλωσσολογίας (ΣΛΓ) (Systemic Functional Linguistics – SFL), η οποία αντιλαμβάνεται τη γλώσσα ως ένα δυναμικό και ενιαίο σύστημα επιλογών, το οποίο αξιοποιείται για την κατασκευή νοήματος. Το νόημα προκύπτει από το *καταστασιακό περιβάλλον* (context of situation) και τη δομημένη ανθρώπινη εμπειρία σε μια *κοινότητα ομιλητών* (context of culture).

Η σημασιολογική ανάλυση των ΠΣΟ έγινε με μη αυτόματο τρόπο, σύμφωνα με τη διαδικασία που προτείνουν οι υποβοηθούμενες από τα σώματα κειμένων σπουδές του λόγου (Corpus Assisted Discourse Studies – CADS) (Partington, 2004· Baker, 2006· Lischinsky, 2018). Η σημασία των όρων και των συνάψεων γίνεται αντιληπτή από τη μελέτη των εμφανίσεών τους στον συμφραστικό πίνακα. Η θεώρηση αυτή για τη σημασία των όρων συνάδει και συμπίπτει με τη *Θεωρία της Κειμενοορολογίας* (Textual Terminology) προορισμένη για την κατασκευή ορολογίων «που είναι πλησιέστερα στην πραγματικότητα των χρηστών και με περισσότερο συστηματικό τρόπο σε σχέση με προηγούμενα ορολόγια» (Condamines, 2018, σ. 3).

3 Πηγή των όρων

Οι όροι αντλήθηκαν από ένα πρωτότυπο, συγκρίσιμο, στατικό, συγχρονικό και ειδικό Σώμα Κειμένων (ΣΚ) 4,2 εκατομμυρίων λέξεων, το οποίο συλλέχθηκε σύμφωνα με τη Μεθοδολογία της ΓΣΚ, συγκεκριμένα της Καθοδηγούμενης από τα ΣΚ θεωρίας (Tognini-Bonelli, 2001· McEnery & Hardie, 2012), αναφορτώθηκε στην ηλεκτρονική πλατφόρμα

Sketch Engine και έγινε αντικείμενο κειμενικής επεξεργασίας και ανάλυσης με τα εργαλεία του εν λόγω λογισμικού. Η επιλογή των λεξιλογικών μονάδων από το ΣΚ που σχηματίζουν πολυλεκτικούς σύμπλοκους όρους έγινε μετά την εφαρμογή συγκεκριμένων κριτηρίων, τα οποία υπαγορεύονται από τη ΓΣΚ (βλ. Χριστοπούλου, 2024, σ. 196 κ.ε.). Οι λέξεις/όροι που αναδείχθηκαν από τα εργαλεία του Sketch Engine εξετάστηκαν ως προς τη δυνατότητα σύνθεσης πολυλεκτικών σύμπλοκων όρων (ΠΣΚ) –δηλαδή όρων αποτελούμενων από δύο και τρία οροστοιχεία– και αποτέλεσαν τους όρους κόμβους (ΟΚ), γύρω από τους οποίους μελετήθηκε η ανάπτυξη δικτύου ορολογικών συνάψεων (collocational network) (Brezina, McEnergy & Wattam, 2015, σ. 143). Εκτός από τη συχνότητα εμφάνισης των διλεκτικών και τριλεκτικών όρων, καταγράφηκε η συναπτική σχέση, για την οποία επελέγη ο δείκτης log Dice, ως ενδείξεις για την αξιολόγηση της ισοδυναμίας των όρων από τα συγκρίσιμα ΣΚ. Σημειώνεται ότι ο δείκτης καταγράφηκε μόνο στις περιπτώσεις διλεκτικών όρων, στους οποίους δύνανται να μετρηθεί άμεσα η συναπτική ισχύς μεταξύ των οροστοιχείων και δεν εφαρμόστηκε στους τριλεκτικούς όρους. Στις περιπτώσεις που το Sketch Engine δεν δίνει τιμή log Dice στον πίνακα του γλωσσαρίου αναγράφεται τριπλή παύλα, για να δηλώσει ότι αναζητήθηκε ο εν λόγω δείκτης, αλλά δεν βρέθηκε τιμή. Η μέγιστη τιμή του δείκτη log Dice ανέρχεται στο 14, ωστόσο, στην πράξη, συνάψεις με τιμή ίση ή ανώτερη του 10 χαρακτηρίζονται ως ισχυρές.

Διερευνήθηκε η εμφάνιση κοινών ΟΚ στα συγκρίσιμα ΣΚ από την εξέταση των οποίων επιλέχθηκαν ΟΚ, οι οποίοι, στη συνέχεια εξετάστηκαν α) ως προς τους τρόπους επαύξησής τους και σχηματισμού διλεκτικών και τριλεκτικών όρων και β) ως προς τη σημασία και τη χρήση τους. Τα ζεύγη ΟΚ στα οποία εφαρμόστηκε το μοντέλο αναζήτησης σημασιολογικής, μεταφραστικής και λειτουργικής ισοδυναμίας είναι τα εξής: *εργασία/travail*, *ασφάλιση/sécurité & assurance*, *απασχόληση/emploi*, *επίδομα/allocation*, *εισφορά/cotisation & contribution*, *ανεργία/chômage*, *δαπάνη/dépense*, *φόρος/impôt*, *χρέος/dette*, *ανάπτυξη/développement*, *επένδυση/investissement*, *έσοδο/recette & revenu*, *μεταρρύθμιση/réforme*, *μέτρο/mesure*. Είναι εμφανές ότι πρόκειται για ΟΚ που εντοπίζονται σε κείμενα –διοικητικά έγγραφα στην περίπτωση αυτή– σχετικά με τον (διοικητικό) τομέα της Απασχόλησης και της Οικονομίας.

4 Εφαρμογή του μοντέλου ανάλυσης

Η αντιπαραβολική εξέταση των ζευγών των ΟΚ αναδεικνύει την ύπαρξη τόσο ισοδύναμων ΠΣΟ, άρα και εννοιών και θεσμικού πλαισίου στις δύο χώρες, όσο και διαφορές, οι οποίες συνίστανται στην ύπαρξη ΠΣΟ και εννοιών σε ένα εκ των ΣΚ, δηλαδή σε ένα από τα δύο πλαίσια κοινωνικής θεσμικής Οργάνωσης και Διοίκησης.

4.1 Το ζεύγος επίδομα – allocation

Ως *επίδομα* νοείται η πρόσθετη αμοιβή που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι για κάποιον λόγο και συνήθως συνίσταται σε οικονομικό βοήθημα. Στο ελληνικό ΣΚ ο ΟΚ *επίδομα* εμφανίζεται 426 φορές, που αντιστοιχεί σε ποσοστό σχετικής συχνότητας 0,036%. Στο γαλλικό ΣΚ ο ΟΚ *allocation* εμφανίζεται 772 φορές, με σχετική συχνότητα εμφάνισης 0,067%. Αρχική διαπίστωση είναι ότι ο γαλλικός ΟΚ παρουσιάζει σχεδόν διπλάσια σχετική συχνότητα εμφάνισης από τον ελληνικό ισοδύναμο *επίδομα*, στοιχείο που υποδεικνύει εντονότερη χρήση του ΟΚ στο γαλλικό θεσμικό και κοινωνικό πλαίσιο.

Εντοπίζονται ισοδύναμοι ΠΣΟ στα δύο ΣΚ, που εκφράζουν τον σκοπό, για τον οποίο καταβάλλεται το *επίδομα*, όπως, π.χ. *επίδομα ανεργίας/allocation de chômage*, *επίδομα αναπηρίας/allocations en faveur des handicapés* και *allocation aux adultes handicapés*, *επίδομα αναζήτησης εργασίας/allocation en faveur des demandeurs d'emploi*, *Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης/allocation de solidarité* και *allocation transitoire de solidarité*. Οι ελληνικοί όροι *Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (ΕΚΑΣ)* και *επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφαλιστών Υπερηλίκων* αντιστοιχούν σε τρεις όρους στο γαλλικό ΣΚ *allocation de solidarité aux personnes âgées (ASPA)*, *allocation spéciale vieillesse*, *allocations supplémentaires du fonds de solidarité vieillesse*. Ως αντίστοιχοι στον ελληνικό όρο *επίδομα ενοικίου* εμφανίζονται τέσσερις ΠΣΟ από το γαλλικό ΣΚ, που αποδίδουν την έννοια της επιδότησης από την πολιτεία σε ευάλωτες κοινωνικά ομάδες για την εξασφάλιση στέγασης *allocation de logement sociale*, *allocation de logement à caractère social*, *allocation de logement familiale*, *allocation de logement à caractère familial*. Σε σημασιολογικό και πραγματολογικό επίπεδο υπάρχει διάκριση μεταξύ των όρων *allocation de logement familiale (ALF)* και *allocation de logement à caractère social (ALS)*. Και οι δύο γαλλικοί ΠΣΟ συνιστούν επίδομα στέγασης, αλλά χορηγούνται υπό διαφορετικές προϋποθέσεις, σε διαφορετικές ομάδες δικαιούχων. Το επίδομα στέγασης οικογενειακού χαρακτήρα (*allocation de logement familiale*) προορίζεται για την υποστήριξη οικογενειών για τη στέγαση. Η σύναψη *caractère familial* δηλώνει ότι το κριτήριο χορήγησης βασίζεται κυρίως στην οικογενειακή κατάσταση του δικαιούχου και τις ανάγκες που απορρέουν από αυτήν (π.χ. αριθμός παιδιών, προστατευόμενα μέλη) (Bozio, et al., 2015, σ. 33, 82· Guillemot, Guilrain, Veber, 2012, σ. 16). Ο ΠΣΟ *allocation de logement à caractère familial* είναι ουσιαστικά ο πλήρης, περιγραφικός τίτλος για τη συντομομορφή *ALF*, δηλαδή πρόκειται για σημασιολογικά ισοδύναμους όρους που αναφέρονται στο ίδιο επίδομα, με τον πρώτο να είναι ο επίσημος όρος στην πλήρη μορφή και ο δεύτερος να είναι ο κοινώς χρησιμοποιούμενος όρος, προφανώς χάριν συντομίας. Το επίδομα στέγασης κοινωνικού χαρακτήρα (*allocation de logement à caractère social*) αποδίδεται στις ευάλωτες κοινωνικές

ομάδες, ανεξάρτητα από την οικογενειακή σύνθεση (ό.π.). Η σύναψη *caractère social* υποδηλώνει ότι αφορά ευρύτερα κοινωνικά κριτήρια, όπως το χαμηλό εισόδημα, τον κοινωνικό αποκλεισμό, την κατάσταση αναπηρίας, τη μακροχρόνια ανεργία. Η διάκριση της σημασιολογίας των ΠΣΟ δεν προκύπτει σε όλες τις περιπτώσεις από την εξέταση του συμπραστικού πίνακα, αλλά απαιτείται η αναζήτηση της πληροφορίας για την ορθή χρήση του ισοδύναμου ΠΣΟ και την τεκμηρίωση σε άλλες πηγές, όπως είναι ο παγκόσμιος ιστός, παράλληλα κείμενα, εγχειρίδια και λεξικά, αν υπάρχουν (Πρβλ. Liczner, 2016, σ. 10· Pantazara & Tziafa, 2018, σ. 745).

4.2 Το ζεύγος έσοδο – *recette/revenu*

Ο ΟΚ *έσοδο* εμφανίζεται 1.481 φορές στο ελληνικό ΣΚ, συχνότητα, η οποία αντιστοιχεί σε ποσοστό σχετικής συχνότητας³ 0,095%. Στη γαλλική γλώσσα εντοπίζονται δύο όροι για τη μετάφραση του ελληνικού όρου: α) *recette* και β) *revenu*. Για τον λόγο αυτό διερευνήθηκε η έννοια των δύο γαλλικών ΟΚ, οι οποίοι χρησιμοποιούνται στους τομείς της οικονομίας και της λογιστικής και συχνά χρησιμοποιούνται στο ίδιο κειμενικό περιβάλλον. Ο ΟΚ *recette* εμφανίζεται 948 φορές στο γαλλικό ΣΚ με τιμή σχετικής συχνότητας που αντιστοιχεί σε ποσοστό 0,1%. Ο ΟΚ *revenu* εμφανίζεται λιγότερο συχνά, 212 φορές, με τιμή σχετικής συχνότητας 0,023%. Συγκριτικά, ο ελληνικός ΟΚ έχει υψηλότερη τιμή συχνότητας στα κειμενικά δεδομένα έναντι των γαλλικών ΟΚ.

Από τη μελέτη της χρήσης των ΟΚ *recette* και *revenu* σε παράλληλα και συγκρίσιμα κείμενα προέκυψε ότι ο όρος *recette* είναι μεταφραστικά ισοδύναμος, πραγματολογικά και σημασιολογικά αντίστοιχος του ελληνικού όρου *έσοδο*. Στον επιχειρηματικό τομέα, ο όρος *έσοδο* αποδίδει την ικανότητα μιας οικονομικής μονάδας να παράγει χρηματικές ή άλλες εισροές, οι οποίες προκύπτουν αποκλειστικά από την άσκηση παραγωγικών δραστηριοτήτων, όπως η πώληση αγαθών, η παροχή υπηρεσιών ή η εκμετάλλευση στοιχείων του ενεργητικού από τρίτους. Κατά συνέπεια, ενέργειες όπως η εισφορά κεφαλαίων από τους ιδιοκτήτες της επιχείρησης ή η απόκτηση αγαθών χωρίς χρηματικό αντάλλαγμα, παρότι συνεπάγονται αύξηση της Καθαρής Θέσης και εμπλουτισμό του Ενεργητικού, δεν εντάσσονται στον λογιστικό ορισμό του εσόδου, καθώς δεν αποτελούν αποτέλεσμα παραγωγικής δραστηριότητας της ίδιας της επιχείρησης. Σύμφωνα με το άρθρο πρώτο του επικαιροποιημένου ΚΕΔΕ (Ν.4978/2022) «ως δημόσια έσοδα θεωρούνται και οι

³ Relative frequency: κάνει την αναγωγή των εμφανίσεων στο ένα εκατομμύριο λέξεις επιτρέποντας τη σύγκριση μεταξύ ΣΚ διαφορετικού μεγέθους. Ανακτήθηκε από <https://www.sketchengine.eu/glossary/freqmill/>, 17.07.2025.

απαιτήσεις, των οποίων το Δημόσιο κατέστη δικαιούχος με καθολική ή ειδική διαδοχή».⁴ Ο γαλλικός όρος *revenu* ισοδυναμεί με τον ελληνικό όρο *εισόδημα*. Το *εισόδημα* ορίζεται ως το καθαρό διαθέσιμο ποσό που απομένει σε φυσικό πρόσωπο ή επιχείρηση, προοριζόμενο για κατανάλωση ή αποταμίευση έπειτα από την εκπλήρωση φορολογικών, ασφαλιστικών και λοιπών οικονομικών υποχρεώσεων. Η έννοια του εισοδήματος προκύπτει κατόπιν αφαίρεσης των άμεσων φόρων, όπως ο φόρος εισοδήματος, και των κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών από τις συνολικές χρηματικές απολαβές

Αντιστοιχία σε σημασιολογικό-πραγματολογικό επίπεδο και μεταφραστική ισοδυναμία σημειώνεται σε όρους που δηλώνουν ενέργεια σχετική με τα έσοδα, *είσπραξη εσόδων/encaissement des recettes*, *πρόβλεψη εσόδων/prévision de recettes*, *αύξηση εσόδων/augmentation de recettes*. Στο γαλλικό ΣΚ η αύξηση των εσόδων δηλώνεται, επιπλέον, με τον ΠΣΟ *hausse des recettes* και η αύξηση μιας ειδικής κατηγορίας εσόδων, των κοινωνικών εσόδων, δηλώνεται με τον όρο *croissance des recettes sociales*, ισοδύναμος του οποίου δεν εντοπίζεται στο ελληνικό ΣΚ. Το είδος των εσόδων στο ελληνικό και το γαλλικό ΣΚ δηλώνεται με όρους, που είναι κοινοί: *δημόσια έσοδα/recettes publiques*, *έσοδα του Δημοσίου/recettes des administrations publiques*, *λοιπά έσοδα/autres recettes* και *autres revenus*, *καθαρά έσοδα/recettes nettes*. Η πηγή προέλευσης των εσόδων εκφράζεται με τους κοινούς όρους, *φορολογικά έσοδα/recette fiscale* και *revenu fiscal*, *έσοδα του προϋπολογισμού/recettes du budget* και *recettes budgétaires*, *έσοδα του Κ/κράτους/recettes de l'État*.

4.3 Σύntαξη δίγλωσσου γλωσσαρίου

Με την εφαρμογή αυτού του μοντέλου εργασίας για τον εντοπισμό των ΠΣΟ που σχηματίζουν οι επιλεγμένοι ΟΚ, την αναζήτηση της σημασίας τους και την αναγνώριση της λειτουργικής τους ισοδυναμίας στα συγκρίσιμα ΣΚ στην ελληνική και τη γαλλική γλώσσα προέκυψε δίγλωσσο γλωσσάρι ΠΣΟ, το οποίο περιλαμβάνει 90 ισοδυναμίες διλεκτικών και τριλεκτικών όρων και οι οποίοι προβάλλονται σε έναν πίνακα με 8 στήλες. Η πρώτη στήλη αποτυπώνει τον Αύξοντα Αριθμό (ΑΑ) καθεμίας καταχώρισης, στη δεύτερη στήλη αναγράφεται ο ΟΚ και στις δύο γλώσσες, από τον οποίο προέκυψαν οι ΠΣΟ. Στην τρίτη στήλη αναγράφεται ο ΠΣΟ από το ελληνικό ΣΚ. Επισημαίνεται ότι στις περιπτώσεις εμφάνισης των ΠΣΟ μόνο στον πληθυντικό αριθμό μέσα στα ΣΚ, αυτοί προβάλλονται μόνο

⁴ Για τις επιχειρήσεις «έσοδα» νοούνται όσα ορίζονται σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (ΕΛΠ), Ν.4308/2014, ενώ ο ορισμός για τα «έσοδα» του Δημοσίου διαφέρει και δηλώνεται από τον Κώδικα Είσπραξης Δημόσιων Εσόδων (ΚΕΔΕ), Ν.4978/2022. Ο ελληνικός όρος «έσοδα» στο ΣΚ αναφέρεται και στις δύο κατηγορίες εσόδων.

στον πληθυντικό αριθμό –χωρίς να γίνεται αναγωγή στον πρώτο κλιτικό τύπο– λειτουργώντας, επιπλέον, ως μεταδεδομένο για την εμφάνιση του ΠΣΟ μέσα στο ΣΚ. Στην έκτη στήλη αναγράφεται ο ισοδύναμος ΠΣΟ από το γαλλικό ΣΚ και εφαρμόζεται η ίδια επιλογή απεικόνισης όταν ο ΠΣΟ εντοπίζεται, αποκλειστικά, στον πληθυντικό αριθμό. Στις ενδιάμεσες στήλες (4, 5) και στις δύο τελευταίες (7, 8) αναγράφονται οι τιμές της συχνότητας (frequency) και της συναπτικής ισχύος (log Dice) των οροστοιχείων επιτρέποντας την αντιπαράβολή και την άμεση αξιολόγηση της χρήσης των ισοδύναμων όρων.

Επισημαίνεται ότι η ισοδυναμία των όρων, που εντοπίστηκαν στο συγκρίσιμο ΣΚ, δεν είναι πάντοτε αμφιμονοσήμαντη, δηλαδή 1:1, αλλά συμβαίνει ένας ΠΣΟ σε ένα εκ των δύο ΣΚ να αντιστοιχεί σε πολλαπλούς ΠΣΟ από το έτερο συγκρίσιμο ΣΚ, όπως ήδη αναφέρεται στην υποενότητα 4.1. Αυτό εξηγείται από το ότι στις διοικήσεις των δύο χωρών (Ελλάδα, Γαλλία) εφαρμόζονται διαφορετικές πολιτικές και ισχύουν διαφορετικοί θεσμοί. Για τον λόγο αυτό, καταγράφονται όλοι οι όροι που κρίνονται αντίστοιχοι στο συγκεκριμένο καταστασιακό περιβάλλον με βάση τα κειμενικά δεδομένα και σύμφωνα με την τεκμηρίωση και την επαλήθευση από άλλες πηγές.

Γλωσσάρι ισοδύναμων όρων από τα ΣΚ							
AA	OK	Όρος	Freq	log Dice	Όρος	Freq	log Dice
1	Επίδομα/allocation	επίδομα αναπηρίας	11	9.73	allocations en faveur des handicapés	1	---
2		επίδομα ανεργίας	10	10.36	allocation de chômage	14	9.04
3		επιδόματα αναζήτησης εργασίας	4	---	allocation en faveur des demandeurs d'emploi	1	---
4		επίδομα ενοικίου	3	---	allocation de logement familiale	2	---
					allocation de logement à caractère familial	1	---
					allocation de logement à caractère social	1	---
5		Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης	17	---	allocation de solidarité	6	9.79

Γλωσσάρι ισοδύναμων όρων από τα ΣΚ							
AA	OK	Όρος	Freq	log Dice	Όρος	Freq	log Dice
6		Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (ΕΚΑΣ)	6	---	allocation de solidarité aux personnes âgées (ASPA)	11	---
					allocation spéciale vieillesse	2	---
					allocations supplémentaires du fonds de solidarité vieillesse	1	---
7		μηνιαίο επίδομα	11	9.62	allocation mensuelle	3	10.36
8		οικογενειακό επίδομα	8	10.77	allocation de soutien familial	3	---
					allocation de parent isolé	3	---
9	Έσοδα/Recette & Revenu	αύξηση εσόδων	5	9.56	augmentation de recettes	7	8.57
	hausse des recettes				20	9.65	
10		δημόσια έσοδα	457	11.68	recettes publiques	57	8.35
11		είσπραξη εσόδων	68	11.52	encaissement des recettes	8	8.99
12		έσοδα του Δημοσίου	1	---	recettes des administrations publiques	14	---
13		έσοδα του κράτους	4	7.38	recettes de l'État	5	6.25
14		έσοδα του προϋπολογισμού	24	8.67	recettes du budget	5	6.72
					recettes budgétaires	15	7.88
15		καθαρά έσοδα	17	11.17	recettes nettes	1	10.29
16		πρόβλεψη εσόδων	14	10.71	prévision de recettes	16	9.10
17		φορολογικά έσοδα	20	8.25	recette fiscale	96	11.84
					revenu fiscal	4	7.42

Μέρος του δίγλωσσου γλωσσαρίου ΠΣΟ για τους OK *επίδομα/allocation* και *έσοδα/recette & revenu*.

5 Συμπεράσματα - προοπτικές

Το δίγλωσσο γλωσσάρι καταρτίστηκε, στο πλαίσιο ακαδημαϊκής έρευνας, ως μοντέλο εργασίας –το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί σε άλλα ΣΚ, σε άλλες γλώσσες και σε ειδικά κείμενα από διαφορετικούς τομείς της ΔΔ– για να αποτυπώσει συστηματικά τις μεταφραστικές ισοδυναμίες και/ή σημασιολογικές αντιστοιχίες από συγκρίσιμα ΣΚ. Η συγκρότηση τέτοιου είδους γλωσσαρίων, που δύνανται να εμπλουτιστούν σε τέτοιο βαθμό ώστε να αποτελέσουν λεξικά της ορολογίας της ΔΔ σε εξειδικευμένους τομείς, ανά περίπτωση, είναι ιδιαίτερα χρήσιμα γιατί α) συγκεντρώνουν όρους (ιδιαίτερα ΠΣΟ και ευρύτερες συνάψεις) που χρησιμοποιούνται σε πραγματικές συνθήκες δίνοντας παραδείγματα χρήσης και πληροφορίες για το θεσμικό πλαίσιο εντός του οποίου χρησιμοποιούνται, β) αποσαφηνίζουν έννοιες, που συχνά συγχέονται στα διοικητικά έγγραφα εξαιτίας της πολυνομίας ή των λειτουργικών αλληλεπικαλύψεων των θεσμών και των υπηρεσιών, γ) διευκολύνουν την επικοινωνία των πολιτών με τη ΔΔ και δ) συμβάλλουν ουσιαστικά στη βελτίωση της μετάφρασης ειδικών και θεσμικών εγγράφων.

Γίνεται αντιληπτό ότι η διεύρυνση της εφαρμογής της ερευνητικής μεθοδολογίας στους κοινούς ΟΚ που εντοπίζονται σε αντίστοιχα, συγκρίσιμα ΣΚ μπορεί, εύκολα, να αποδώσει μεγάλο πλήθος ΠΣΟ που απαντώνται στα έγγραφα της ΔΔ καθιστώντας δυνατή τη συλλογή αυτών, την ταξινόμηση, τη σύγκριση και τη συμπερίληψή τους σε γλωσσάρια και λεξικά.

Βιβλιογραφία

- Baker, P. (2006). *Using Corpora in Discourse Analysis*. London, New York: Continuum.
- Bozio, A., Fack, G., Grenet, J., Guillot, M., Monnet, M., et al. (2015). *Réformer les aides personnelles au logement*. Rapport IPP n°10, Paris. Ανακτήθηκε 15.07.2025, από <https://hal.science/hal-02464103/>.
- Brezina, V., McEnery, T., & Wattam, S. (2015). Collocations in context: a new perspective on collocation networks. *International Journal of Corpus Linguistics*, 20(2). <https://doi.org/10.1075/ijcl.20.2.01bre>.
- Condamines, A. (2018). Nouvelles perspectives pour la terminologie textuelle. J. Altmanova; M. Centrella; K.E. Russo. *Terminology and Discourse*, Peter Lang, <https://shs.hal.science/halshs-01899150/document>.
- Conseil International de la langue française. (1972). *Vocabulaire de l'administration*. Paris: Hachette.
- Eggs, S. (2004). *An Introduction to Systemic Functional Linguistics*, Continuum international Publishing Group, London.
- Gledhill, C. (2011). The 'lexicogrammar' approach to analysing phraseology and collocation in ESP texts. *ASp*(59), σσ. 5-23. <https://doi.org/10.4000/asp.2169>.
- Guillemot, B., Guilpain, M., & Veber, O. (2012). *Evaluation des aides personnelles de logement*. Inspection générale des affaires sociales. Ανακτήθηκε 15.07.2025, από https://solidarites.gouv.fr/sites/solidarite/files/2023-06/IGAS_logement_rapport_1_DEF_0.pdf
- Halliday, M.A.K., & Hasan, R. (1989). *Language, context and text: aspects of language in social-semiotic perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Halliday, M.A.K., & Matthiessen, C., (2014). *Halliday's Introduction to Functional Grammar*. Revised by Christian M.I.M. Matthiessen. London and New York: Routledge, Taylor and Francis Group.
- Halliday, M.A.K., (2004). *Lexicology and Corpus Linguistics. An Introduction*. Στο M. Halliday, W.

- Teubert, C. Yallop, & A. Cermakova. London, New York: Continuum.
- Le Fur, D., Freund, Y., Sourdou, G., Geitner, G., & Escoffier, S. (2002). *Lexique Administratif. L'État en mouvement*. Dictionnaires Le Robert. Ανακτήθηκε 16.07.2025, από <http://www.loiret.gouv.fr/content/download/10885/69552/file/LEXIQUE.pdf>.
- Liczner, A. (2016). *Une contribution à l'amélioration des ressources terminographiques : Étude terminologique fondée sur un corpus de textes de spécialité du domaine du droit de l'Internet*. Thèse de doctorat, Université Lumière Lyon 2, École doctorale 484 3LA - Lettres, Langues, Linguistique et Arts, Lyon.
- Lischinsky, A. (2018). Overlooked text types. From fictional texts to real-world discourses. Στο C. Taylor, & A. Marchi (Επιμ.), *Corpus Approaches to Discourse. A critical Review* (σσ. 60-81). London and New York: Routledge.
- McEnery, T., & Hardie, A. (2012). *Corpus Linguistics*. Cambridge University Press.
- Pantazara, M., & Tziafa, E. (2018). Les termes de la crise économique grecque dans les corpus. *Meta*, 63(3), σσ. 739–765. <https://doi.org/10.7202/1060171ar>.
- Partington, A. (2004). Corpora and discourse, a most congruous beast. (A. Partington, J. Morley, & L. Haarman, Επιμ.) *Corpora and Discourse*, σσ. 11-20.
- Sampson, G. 1980, *Schools of Linguistics: Competition and Evolution*, Hutchinson, London.
- Tognini-Bonelli, E. (2001). *Corpus Linguistics at Work*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- ΔΙΓ13. (2013). *Ελληνογερμανικό και Γερμανοελληνικό Λεξικό ορολογίας του δημοσιούπαλληλικού δικαίου*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο. Ανακτήθηκε 17.07.2025, από <https://glossarissimo.wordpress.com/2019/08/22/el-de-pdf-λεξικό-δημοσιούπαλληλικού-δικαίου>.
- Ευρετήριο Όρων Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020. Ανακτήθηκε 01.07.2025, από <https://www.espa.gr/el/Pages/Dictionary.aspx>.
- Ευρετήριο όρων Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027. Ανακτήθηκε 01.07.2025, από <https://www.espa.gr/el/Pages/Dictionary.aspx>.
- ΠΕΝ14. (2014). *Πεντάγλωσσο Λεξικό Ορολογίας του δημοσιούπαλληλικού δικαίου*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο. Ανακτήθηκε 17.07.2025, από <https://glossarissimo.wordpress.com/2019/08/22/el-de-pdf-λεξικό-δημοσιούπαλληλικού-δικαίου>.
- ΣΥΝ11. (2011). *Συνομογραφίες Υπηρεσιών Υπουργείων*. Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης (Επιμ.). Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο. Ανακτήθηκε 17.07.2025, από <https://gslegal.gov.gr/wp-content/uploads/2010/02/SYNTOMOGRAFIES-YPOURGEIWN.pdf>.
- ΦΕΚ 190/Α/2022, (Ν.4978/2022). *Κύρωση Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων*.
- ΦΕΚ 251/Α/2014, (Ν.4308/2014). *Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις*.
- Χριστοπούλου, Α. (2024). *Ειδική γλώσσα και ορολογία της δημόσιας διοίκησης: αντιπαραβολική μελέτη ελληνικής-γαλλικής με χρήση σωμαίων κειμένων στους τομείς της απασχόλησης και της οικονομίας*. [Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας]. <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/57022>.

Αγγελική Χριστοπούλου

Διδάκτωρ του Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας,
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
christopoulouangeliki@gmail.com